

Valstiskuma apziņu raksturo vajadzība dzīvot savā un brīvā valstī, kur skan latviešu valoda un kur mūs vieno tēvzemes mīlestība. Valstisko audzināšanu raksturo trīs pamatvirzieni:

patriotiskā audzināšana, Latvijas vēsture un lokālā vēsture, un to stiprināšanā liels pienesums ir arī muzejiem, tostarp memoriāļiem.

Svarīgs ir darbs ar jauniešiem

Aizvadītajā gadā īpaši aktīvi sevi pieteica dzejnieka **Eduarda Veidenbauma memoriālais muzejs “Kalāči”**, ne tikai atklājot jaunu ekspozīciju “Vairāk gaismas”, bet aktīvi strādājot ar jauniešiem, skolu auditoriju.

Ikviena latviešu literāta iepazīšana, runāšana par vērtībām kopumā nostiprina arī valsts piederību, uzsver muzeja vadītāja **ANDRA ĶĪSE**: “Mūsu projektā, kura nosaukums arī ir “Vairāk gaismas”, jaunieši runā par vērtībām, par kurām izteicies arī Veidenbaums, par brīvību, līdztiesību, taisnīgumu. Aicinot uz diskusiju, ar Veidenbauma piemēru mēģinājām iedvesmot, aizdomāties, ka ikviens savā dzīvē var paveikt daudz, ja vien dara, ja ir lieli mērķi.”

Ar Veidenbauma piemēru var runāt ļoti dažādi, pārliecināta A.Ķise: “Svarīgi panākt, lai jaunieši iemīl mūsu tautas vērtības, lai atpazīst to, kas ir mūsējais. Arī vieta, kur atrodas “Kalāči”, ar savu dabu, ainavu, lauku sētu ir labs latviskās identitātes piemērs.”

Nosaukumu “Vairāk gaismas”

iespējams traktēt ļoti dažādi, arī gaismu, kurā atmirz mūsu tautas bagātības, mūsu saknes. Tas ir ļoti ietilpīgs jēdziens, arī jaunieši to interpretē ļoti dažādi. Gan raugoties uz Veidenbauma laikiem, kad bija vēlme ievilkt elektrību, lai “Kalāčos” būtu vairāk gaismas, gan arī dot vairāk gara gaismas apkārtnējiem.

“Ir prieks redzēt, ka jaunieši grib runāt par šīm tēmām, gatavi darīt, un šobrīd jauniešu grupa, kas iesaistījās projektā, turpina darboties kopā. Viņi izveidojuši savu projektu, lai domātu tālāk par pasākumu rīkošanu, spējuši piesaistīt finansējumu. Varam simboliski teikt, ka tā gaismas kļūst arvien spožāka. Jaunieši saprot, ko kopā var izdarīt, apzinās sevi, ka kopā ir spēks,” norāda A. Ķise.

Lai arī muzejs ziemā oficiāli slēgts, muzeja darbiniecēm ir vēlme pulcēt kopā, lai runātu par to, kas arī tumšajā laikā sagādā prieku un gaišumu, un tās ir arī grāmatas. Martā iecerēta pirmā “Kalāču” lasītāju kluba tikšanās.

“Lasot grāmatas, runājot par tām, mēs stiprinām latviešu valodu, kas mums jākopj un jāaudzē, un šajos laikos tas kļuvis īpaši aktuāli,” saka A. Ķise. □

Pateicīga vieta, lai runātu par valstiskumu

“Katrā nodarbībā atrodu, kā parunāt par valsti, tās vēsturi,” saka **Cēsu Vēstures un mākslas muzeja** muzejpedagoģe **EVITA MUCENIECE**. Jebkurā tēmā ir arī stāsts par latviešu vēsturi, par valsts vēsturi. “Senās skolas” nodarbībās, ko viņa vada skolēniem, tiek runāts par to, kas notika pirms valsts nodibināšanas, kādās valodās runāja tolaik skolā.

Muzejpedagoģe uzsver, ka Cēsis ir pateicīga vieta, lai runātu par valstiskumu, valsts dibināšanu, vērtībām, tās ir nemainīgas tēmas, mainās tikai bērni, viņu vecums, intereses, zināšanas, viņu jautājumi. “Stāstu, ka Cēsis ir Latvijas kara šūpulis, ka tas dokumentos pierādīts. Ne velti novembrī uz nodarbībām “Latvijas dzimšanas diena Cēsu muzejā” brauc skolēni arī no citiem novadiem, Siguldas, Valmieras, Smiltenes.

Mācāmies vilkt mastā karogu, dziedam himnu, runājam par valsts dibināšanu. Pajautāju, kad ir valsts dzimšanas diena, to daru ne tikai novembrī, kad svētki tuvojas, bet arī ikdienā, un prieks, ka atbild pareizi,” stāsta E.Muceniece. “Caur vienkāršām lietām var likt padomāt, ka dzīvojam savā valstī. Runājam par to, ko katrs varam tai dot. Ar mazākajiem runājam, ko viņi gribētu dāvināt Latvijai dzimšanas dienā. Ļoti daudzi grib dāvināt mieru, un tas bija arī pirms Ukrainas kara.”

Acīmredzot arī ikdienā vajag ar bērniem runāt par šīm tēmām, bet katrs var padomāt, cik bieži, cik daudz tam atlicinām laiku. Ja tas nenotiek mājās, iespējams, ne pārāk bieži arī skolās, muzeju pedagoģiskās programmas ir viens no veidiem, kā ar bērniem, jauniešiem runāt par savu valsti, par valsts apziņu, par piederību.

E. Muceniece katru gadu

Novērtēt Piebalgas un piebaldzēnu pienesumu

Piebalgas muzeju apvienības “Orisāre” vadītāja **LĪVA GRUDULE** pārliecināta, ka muzeju pienesums valsts apziņas stiprināšanā var būt ļoti liels. Sākot no izstādēm, ko veido par patriotiskām un vietējās identitātes tēmām. Arī ar izglītojošajām programmām, piemēram, muzejs “Saulrieti” piedāvā programmu “Kārlis Skalbe un Latvija”.

“Ja domājam par identitāti, valstiskumu, Piebalgai ir, ko sacīt un rādīt,” uzsver L. Grudule. “Iespējas mūsu muzejiem ir plašas, no pašiem atkarīgs, ko katrā sezonā izceļam, akcentējam. Muzeji ir ļoti piemērota vieta runāt par šīm tēmām, turklāt nevis tādā deklaratīvā veidā, bet gluži reālā, jo te atklājas, no kurienes valsts apziņai aug asni. Ja cilvēks atbrauc līdz Piebalgai, nonāk kādā muzejā, viņam valstiskuma pirmsākumi ir kā uz delnas. Mūsu misija ir ļaut cilvēkiem ieraudzīt šīs bagātības.

Brāļu Kaudzīšu “Kalna Kaibēnos” runājam par tautiskās atmodas laikiem, tur sāka veidoties tautiskā pašapziņa, no

kuras izauga valsts ideja. Piebaldzēniem ir kāda raksturīga iezīme: redzēt, kā ir citur, un tad to izdarīt arī pie sevis. Ne tikai sapņot, ka varētu, bet arī izdarīt!

Tad nāk “Saulrieti” ar īpašo Kārļa Skalbes pienesumu. Viņa daiļradē atspoguļots viss, sākot no 1. pasaules kara, latviešu strēlnieku gaitām, valsts dibināšanas, Saimes darbu, jo viņš bija deputāts.

Kad esam “Kaikaišos” pie Antona Austrīņa, runājam par laiku, kad latvieši jau nostiprinājušies kā tauta un valsts, un tad nāk vēstures grieži, kad sākas 2.pasaules karš un valstiskā neatkarība tiek zaudēta.”

Muzeju apvienība “Orisāre” aktīvi darbojas sociālajos tīklos, ievietojot izglītojošu informāciju. Arī tas ir ceļš, kā sasniegt auditoriju, likt uz mirkli pieslēgties, padomāt. Uz valsts simtgadi muzejs “Saulrieti” savā Facebook kontā regulāri publicēja fragmentus no K. Skalbes “Mazajām piezīmēm”, kas lika aizdomāties par valsti, tās vērtībām, savu devumu, Kārļa Skalbes domu dziļumu.

“Skalbe mūsu Latviju uzrakstīja, pirms tā vēl tika nodibinā-

ta. Viņš izsapņoja šo valsti, iezīmēja to virzienu, un tad tas arī notika. Viņa devums valstiskuma apzināšanā ir milzīgs,” atklāj L. Grudule.

Ziema ir laiks muzejiem gatavoties jauniem stāstiem un jaunām idejām. Krājuma pētniecība, kas notiek ziemā, nesusi jaunus atklājumus arī pašapziņas un identitātes virzienā. Top liela materiālu kopa par kādu dzimtu, bet, kā norāda L. Grudule, Piebalgā tas nenozīmē tikai vienu dzimtu, bet visu Piebalgu.

Šī gada aktualitāte “Saulrietos” ir “Kaķīša dzimnava”, jo aprit 110 gadi, kopš pasaka uzrakstīta, tajā tāpat kā daudzās Skalbes pasakās latviskā pasaulē fiksēta ļoti spilgti.

“Pie brāļiem Kaudzītēm “Kalnu Kaibēnos” gribam parādīt 19.gadsimta skolu, ļaut apmeklētājiem sajust tā laika atmosfēru. Tas ir svarīgi, jo tieši no skolām nāca Piebalgas gara gaismas. Gribam, lai apmeklētāji saprot, kā no mazajiem, pastalās tērtajiem piebaldzēniem izauga lielie vīri, kas ietekmēja valsts attīstību,” saka L. Grudule. □

Iesēt sēkliņu, lai sāk domāt

Rakstnieces Melānijas Vanagas muzejs stāsta ne tikai par šo personību, viņas ne vieg-

lo un reizē pārsteidzošo dzīvestāstu, bet arī par viņas dzimto pusi Amatu. Muzeja vadītāja **INGRĪDA LĀCE** norāda, ka patriotisms un identitāte patiesībā ir ļoti cieši saistīti: “Ja cilvēks apzināsies vietu, kur dzīvo, sapratīs, kur sakņojas viņa identitāte, viņš būs savas vietas patriots. Viņā būs valsts apziņa, ja tā varam dēvēt patriotismu.”

Muzejs uzskatāmi parāda, kā tas savijas kopā. Pati M. Vanaga rakstījusi: “Manas dzimtas vēsture ir tā pati latviešu tautas mazā vēsture, vismaz viena Vidzemes vēstures lapaspuse, kas nekur citur nav uzrakstīta.”

Tāpēc var teikt, ka muzejs ir viens no veidiem, kā palīdzēt cilvēkam dot zināšanas par savām saknēm, savu tautu. Zinot M. Vanagas piedzīvoto izsūtījumā, šī ir vieta, kur padomāt, lai neļautu kam tādām atkārtoties. I. Lāce norāda, ka to var tikai tad, ja būs zināšanas par šiem vēstures notikumiem: “Mēs nevaram neko cilvēkā mainīt, tikai izstāstīt šo stāstu, cerot, ka cilvēks aizdomāties. Protams, nekad jau nevar zināt, cik daudz no stāsta paliks katrā. Viņš varbūt uz mirkli, kamēr ir muzejā, padomā, taču tūlīt piemirst. Tomēr gribētos cerēt, ja reiz tā sēkliņa būs iesēta, varbūt ar laiku tomēr izaug arī kas nozīmīgs. Tas var uzplaukņīt tikai pēc laika, kad varam pamanīt šo cilvēku darbus.”

Muzeja vadītāja min savu-laik Ilmāra Blumberga teikto, jo viņš ir viens no Tjuhtetas bēr-

niem, tuvu pazīstams Melānijas Vanagas ģimenei: “Viņš teica - ja kaut viens cilvēks, izejot no šī muzeja, būs kaut ko sapratis, arī tas būs svarīgi! Tas būs vairāk nekā nekas, man patīk tāda piezemēšanās.”

Muzeja vadītāja stāsta, ka Melānijas Vanagas patriotisms ir zemes mīlestība, vēstures zināšana, iestāšanās par saviem uzskatiem, savas pārliecības apļiecināšana: “Kad Melānija atgriezās no izsūtījuma, viņa atklāja sev Amatas upi, un tā taču ir daļa no valstsapziņas. Viņas ikdiena bija staigāšana gar Amatas krastiem, redzētā aprakstīšana, informācijas vākšana par cilvēkiem, mājām, vietām. Viņa, to darot, nedomāja par patriotismu, viņai tas likās svarīgi, un tagad mēs varam baudīt šī darba augļus, kas mūs savieno ar šo vietu, ar savu tautu un valsti.” □

Lappusi sagatavojis **JĀNIS GABRĀNS**

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA “Cēsu Druva”.